

and authors, analyzed the content of these newspapers, and defined their political positions. The conclusion notes that in the process of researching the individual fragments of the history of Ukrainian printed journalism, it is possible to discover and highlight little-known facts about the history of the newspapers and unknown aspects of the creative biographies of people involved in their functioning. Besides, such research helps to discover the lacunas in the history of the press and outline the directions and prospects of further scientific research.

Keywords: Grey Ukraine, Yellow Ukraine, Ukrainian press, «Zoria Novoho Zhyttia», «Orenburske Ukrainske Zhyttia», «Ukrainske Slovo», «Ukrainskyi Holos».

Мар'яна Комариця

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2951-1237>

доктор філологічних наук, старший науковий співробітник
Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
(Львів, Україна)
komar_mar@ukr.net

УДК 070:271.4](477.83/.86)"19":305-055.2

ЖІНОЧА СТОРІНКА УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ПЕРІОДИКИ

DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-8>

У статті проаналізовано жіноче питання у релігійній періодиці Галичини міжвоєнної доби в контексті Католицької Акції – руху світського апостольства, статутом якого була Папська енцикліка 1922 р. «Ubi arcano Dei Consilio» [«Де таємничий Божий план?»]. Інститут родини став осердям уваги Святого Престолу, оскільки він об'єднав у собі питання подружжя, виховання дітей і молоді, ролі жінки як матері й виховательки та водночас її суспільного апостольського служіння. Концепт жінки розглянутий різновимірно – в історичній ретроспективі, у соціальній, релігійній та організаційній площинах, його теоретичне обґрунтування в контексті християнської парадигми подали О. Волянський, О. Назарук, Й. Скрутень, Є. Тишинська та ін. Хронологічні рамки публікацій охоплюють доарійську добу, княжі та козацькі часи, новітню історію, виокремлюючи такі знакові постаті нашого минулого, як княгиня Ольга, султана Роксолана, гетьманівна Настя Скоропадська та ін. Героїчні зусилля

в боротьбі за свободу жінок зарубіжжя – Болгарії, Ефіопії, Індії, Франції, Японії – висвітлено крізь призму статей інформаційного характеру та хронікальних матеріалів. Простежено, як Жіночий конгрес у червні 1934 р. у Станіславові (тепер – м. Івано-Франківськ), присвячений 50-літтю заснування «Товариства руських женщин», засвідчив тісну співпрацю жіноцтва Галичини, Буковини, Закарпаття, Волині та еміграції, здобутки жінок у літературі та мистецтві. Акція увиразнила ідеологічні розбіжності в жіночому русі: католицькі кола виступили проти «ліберальних тенденцій», що суперечили християнській моралі, – дискусія велася переважно між квартальником «Католицька Акція» та часописом «Жінка». На конфлікт вплинула й позиція голови «Союзу Українок» Мілени Рудницької щодо чергових виборів до польського сейму. Публікації про генезу, завдання та перспективи розвитку жіночого руху друкувалися у межах тематичних сторінок і позарубриково.

Ключові слова: жіноче питання, Католицька Акція, галицька міжвоєнна преса.

Постановка проблеми. Міжвоєнна доба в Галичині була миром без справедливості, продовженням української визвольної боротьби, яку не вдалося завершити перемогою. Політична поразка зумовила ревізію базових суспільних явищ, зокрема концепту жінки. Повоєнна Європа переосмислила роль духовних чинників – віри та моралі, що спонукало Папу Пія XI активізувати Католицьку Акцію – рух світського апостольства. Статутом цього руху вважається Енцикліка «*Ubi arcano Dei Consilio*» [«Де таємничий Божий план»] (1922), що поширювала обов'язок апостольства на усіх мирян, а одним із чільних завдань визначала боротьбу з лібералізмом і секуляризацією – відокремленням релігійної сфери від світської. Інститут родини став осердям уваги Католицької Акції: в галицькій періодиці друкувалися численні публікації про роль Христової науки у докорінній зміні суспільного статусу жінки через рівність із чоловіком перед ідеєю спасіння на основі прикладів із Нового Завіту. І хоча погляди на генезу жіночого руху були різними, бо одні вбачали пріоритетним соціальний чинник, а інші – ідеологічний, однак суголосними були в тому, що новітні більшовицькі, націонал-соціалістичні та ліберальні теорії загрожують жіноцтву новим невільництвом та руйнують інститут сім'ї. Жіночий конгрес

1934 р. засвідчив різні політичні погляди на жіноче питання, але й готовність різних сторін до компромісу. На відкритті серед численних делегатів і преси був присутній єпископ Григорій Хомишин, а єпископ-помічник Іван Лятишевський виголосив доповідь. Автори пресових публікацій порівнювали становище жіноцтва в Галичині, західноєвропейських країнах та Радянському Союзі в контексті родинної, суспільної та духовної сфер.

Мета дослідження – проаналізувати корпус публікацій релігійної періодики Галичини міжвоєнної доби про «жіноче питання», виокремити основні проблемно-тематичні вузли, простежити кореляцію між теоретичними засадами та їх втіленням на основі пресового матеріалу, окреслити жанрово-тематичну специфіку публікацій. Окрему увагу звернено на Жіночий конгрес 1934 р., дискусію між редактором «Католицької Акції» Маркіяном Дзеровичем та частиною проводу «Союзу Українок» з метою з'ясувати ідеологічне підґрунтя різних підходів.

Об'єктом дослідження є публікації у львівських виданнях християнської орієнтації: газетах «Нова Зоря», «Мета», «Правда», журналах «Поступ», «Католицька Акція», у контексті дискусії залучено матеріали журналу «Жінка».

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження емансипаційного руху в Галичині, зокрема на основі пресового матеріалу, привертало увагу численних дослідників. Серед тематичних розвідок варто згадати анотований покажчик Валентини Передирій про українську жіночу пресу [34], монографії Оксани Кісь [20], Ірини Левчук [21], статті Мирослави Дядюк [11], Іванни Черчович [47], Наталі Олійник [31] та ін. У цих дослідженнях увага зосереджена на комплексі проблем, що вплинули на формування жіночого руху в Галичині в контексті загальноєвропейського, його чільних представниць і пресовому представництві. Однак недостатньо висвітленим залишається трактування «жіночого питання» у релігійних часописах, що виходили «під прапором Католицької Акції».

Методи дослідження. У дослідженні застосовано аналітичний (зокрема контент-аналіз), описовий, історичний та компаративний методи. Перші два дають змогу комплексно розкрити проблемний спектр публікацій, історичний вводить теоретичні висновки в глибшу ретроспективу – як національну,

так і світову, а компаративний визначає спільне та відмінне в аргументаційній базі.

Виклад основного матеріалу Розвиток людства повинно супроводжувати зростання жінки в громадсько-політичному просторі, бо рівень цивілізації міряємо ступенем прав і свобод, які має жінка в суспільстві. Цей соціальний барометр, окреслений у статті «Жінка в доарійській добі» в «Новій Зорі», засвідчує, що історичний процес є не безперервним рухом уперед, а чергуванням етапів поступу, стагнації та занепаду. З'ясовуючи причини почергової зміни циклів емансипації та поневолення, автор трактував цей процес як комплексний та різновимірний: «Історія свідчить, що при незмінних релігійних віруваннях, економічних обставинах, етнічних і інших чинниках, становище жінки може змінитися і навпаки воно може лишатися незмінне, хоч інші чинники змінюються» [4], тобто це «функція багатьох змінних».

Індустріалізація, поширення модерних філософських доктрин на межі XIX–XX ст. у Європі зумовили суттєве збільшення працюючих жінок, дівчат-студенток, громадських діячок і мисткинь. Питання емансипації стало своєрідним викликом, що вимагав детермінації й теоретичного обґрунтування. Онуфрій Волянський вважав, що спалах емансипації породила теорія — аморальність модерного світогляду, що прагне досягнути вершка егоїзму: «Женщина почала роздумувати над своїм положенням і спізнала, що... здеморалізований мужчина перестав бути для неї авторитетом, а залежність від морально упавшого мужчины стала для неї прикриттям ярмом» [2, с. 246]. Вже на зорі XX ст. О. Волянський артикулював тези, які стали базовими для католицької Церкви в питанні гендерної рівності й різноаспектно аналізувалися в галицьких часописах: християнство заклало підвалини справжньої емансипації через рівність чоловіка й жінки перед ідеєю спасіння. О. Назарук визнавав існування т. зв. подвійної моралі в суспільстві – перш за все у державних законах, авторами яких зазвичай були чоловіки. Він, як і О. Волянський, вважав, що більш строгі моральні вимоги до чоловіків сприятимуть укріпленню інститутів родини та нації.

Формулювання сутності «жіночого питання» в однойменній статті Йосафата Скрутня в журналі «Поступ» більш образне: «Зо входом християнства на всесвітню арену жінка не тільки що

стає поруч мужчини на почеснім місці, але всі її права дістають санкцію найбільшу – бо Божу» [40, с. 15]. Однак щодо генези жіночого руху думки О. Волянського та Й. Скрутня не суголосні: якщо перший вважав визначальним ідеологічний чинник, то другий – суспільний, власне усвідомлення існуючої суперечності між вимогами розумної суспільної організації та справжнім становищем жінки, природний спротив проти нахабного «суспільного нетакту». Малоімовірно, щоби настільки поширене явище було лише наслідком штучної агітації, глибшою причиною є особистість жінки з її духовними й інтелектуальними запитами, а економічні, освітні й ідеологічні чинники – другорядні. У розвідці Й. Скрутня подано історичний екскурс від Стародавньої Греції та Риму, старозавітного Ізраїлю, через Середні віки та Французьку революцію до ХХ ст. І хоча на той час співіснували різні ідеологічні концепції, вчений опирався на реалії життя, адже теорія теж може бути засобом поневолення: «Ніхто інший, тільки сама українська жінка була цєю провісницею, що розпочала, поширила й влила в наше громадянство загальне заінтересування правами своїх посестр, й можна надіятися, що й сама розв'язка їхнього питання вийде в нас від них самих...» [40, с. 16]. Боротьба за рівноправність породжувала нові виклики: зменшувалась народжуваність, жінкам бракувало часу на виховання дітей.

Своє бачення генези емансипації висловив О. Назарук у статті «Жіночий рух. Що його викликало». Позиція автора суголосна з науковими висновками Й. Скрутня: «До найцікавіших і найбільше несправедливих появ в цілій історії людства належить дуже довге кривдження жінки, хоч її заслуги при творенні підставових основ властивої культури людства були, здається, більші, ніж заслуги мужчини... Без жінки нема дому, нема родинного тепла, в котрім кориниться й виростає вся культура» [27, с. 1]. Винайдення хліборобства, садівництва та більшості промислів належить жінці, а причина суспільної переваги мужчини – суто фізична, тож згодом жінка стала «робучою худібкою, предметом торгу і виміни». О. Назарук акцентував увагу на безправності жінок у країнах Азії, бо навіть якщо вони займали там престולי чи входили до органів самоврядування, то лише щоб запобігти хаосу, якщо не залишалося спадкоємців-чоловіків. Модерний жіночий рух О. Назарук пов'язував із занепадом ремісництва та розвитком

індустріалізації в ХІХ ст.: «Під жіночим рухом розуміємо сьогодні не старання жінки за поліпшення своєї особистої долі... тільки старання за піднесення всего жіночого пола, де б він не був» [27, с. 2].

Отець Тит Галущинський, розмірковуючи над призначенням жінки, виокремлював чільні – материнство й дівство заради Царства Небесного. Якщо в язичницькому та єврейському старозавітному суспільствах лише заміжня жінка мала вартість, то «християнство особисту вартість жінки поставило на рівні з вартістю чоловіка; ...вернуло подружжю його первісне достоїнство (моногамію), піднесло подружжя до висоти св. Тайни й супружжю зв'язь зробило нерозривною» [3]. Більш того, християнство не ставить перед жінкою подружжя як єдину мету, а чин материнства освячує через постать Богородиці: від часу Благовіщення доля народу перебуває в руках жінки, тому це улюблене свято жіночих організацій [10].

Євстахія Тишинська теж вводить питання емансипації в історико-релігійний контекст: у поганські часи жінка вважалася істотою без душі, зазвичай була невільницею або ж гетерею, тобто їй призначалося «виконування найтяжчих праць і вдоволення змислів» [44, с. 76]. Ісус Христос відкрив Царство Боже для кожного, хто зберігає Божі заповіді, тож у питанні спасіння немає чоловіка чи жінки – всі одно в Ісусі Христі. У Новому Завіті можна знайти немало підтверджень цієї тези: це і увага до зневаженої сусідами жінки-самарянки, і до сестер Марії та Марти, і до мироносиць, що стали першими свідками Воскресіння, хоч «апостоли не могли визволитися з давніх пересудів і не прив'язували ваги до свідоцтва невіст» [44, с. 77]. Євангельські постаті стали приводом для ширшої дискусії: автор статті за підп. о. К. «Марія чи Марта? Яке повинне бути українське жіноцтво», коментуючи вислів про потребу «якнайбільше таких працюючих Март» у «Світі Молоді», застерігав від спроби «поправити» Христову науку. Українська жінка важко працювала в господарстві, тож іноді не мала часу зварити нормальну страву, а ще й мусила бути першою вчителькою і вихователькою дітей. Насправді є мільйони Март, але бракує євангельських Марій, які б навчили дітей бачити не тільки «свій загумінок», а посвяти та героїства задля рідного народу і «життя віддати за справу Христа» [29]. Насправді ж радше йшлося про різні сфери: «працюючих Март» бракувало на суспільному полі.

Матері виховують майбутнє суспільство – і синів, і доньок, тому фактично всі політичні рухи нових часів прагнуть залучити жіноцтво на свій бік. Жіноче питання недоречно сприймати як щось відокремлене – це спільна справа людства, адже біблійний вислів «не добре чоловікови самому» виразно засвідчує окреслену єдність. На противагу ідеології поганства, апостол Павло освячує цю рівність любов'ю аж до ототожнення: «Так і чоловіки повинні любити своїх жінок, як свої тіла; бо хто любить свою жінку, себе самого любить» [39, с. 893]. Апостол декларував новий ідеал – жінку, яка в питаннях світогляду, віри й моралі незалежна від інших людей та відповідальна за свої вчинки лише перед Богом. Не випадково Христос виправдав блудницю, яка покалася, але засудив гордого фарисея, що бачив скалку в оці ближнього, але не колоду у власному.

Папа Римський вважав економічну й політичну кризу наслідком кризи моральної, без подолання якої справжній мир неможливий: «Ми пережили війну, тепер переживаємо господарську кризу. Перед нами марево нової війни» [12]. Католицька Акція мала розірвати це замкнуте коло, плекаючи головну школу світських проповідників – християнську родину, бо від жінки залежить релігійність дітей. Єпископ-помічник львівський Іван Бучко відзначав у статті про жіночий рух зусилля Апостольського Престолу для протидії сплеску ліберальних теорій, вістря яких було спрямоване на молодь, перш за все як агітація проти подружнього життя. Католицьку працю жіноцтва треба поділити, на думку Папи, на зовнішню (суспільну) та внутрішню (родинну) для ефективної боротьби з пропагандою розпусти та вільного способу життя. Історичний контекст проблеми засвідчував, що вже у стародавньому світі «забирає свій голос» у питанні надання жінці рівних політичних прав Платон, Цицерон, Сенека. Усе ж християнство стало своєрідним історичним вододілом, бо «доперва Христова наука признала жінці природне право до свободної й самостійної особовости, право... до надприродного життя, що ставить жінку побіч муштини на найвищій щаблі людського розвою» [1, с. 2]. Зміна вектора жіночого руху пов'язана і з Великою Французькою революцією – ведучи боротьбу з Церквою, вона стала предтечею більшовизму й новітніх антирелігійних течій, яким треба протиставити модерний католицький рух.

Вплив жінки на суспільство може бути безпосереднім (прикладом свого життя) або опосередкованим (творчістю, педагогічною або громадською діяльністю). Звертаючи погляд на сусідню польську націю, автор статті «Жінка й майбутнє духове обличчя народу» наголошував, що політичне визволення польського народу – це значною мірою досягнення жінки-польки, яка «виховувала молоде покоління в душі любови до Бога, своєї католицької Церкви і батьківщини» [24, с. 2]. Українські жінки повинні ще більш ревно стояти на сторожі родинних і національних інтересів: втрата Бога починається на рівні родини і загрожує втратою національної ідентичності. Закріплені законодавчо зміни дали змогу жіноцтву активніше боротися з безвірством, алкоголізмом і курінням, зокрема взяти активну участь у плебісциті щодо закриття корчем у селах, адже емансипація – це не тільки про права, а й про обов'язки.

Погляд в історію засвідчує, що жінки не раз керували військом чи й державою, вели чоловіків у бій (княгиня Ольга, Жанна д'Арк, імператриця Марія Терезія). В Україні державою керували зазвичай чоловіки й винятково рідко найвища влада опинялася в руках жінок: на зламі епох постає постать княгині Ольги як першої християнської правительки, що боролася проти анархії, «яка весь час так підривала і вкінці підірвала нашу стару державу» [18, с. 9]. Це ставить її в один ряд із князями Володимиром Великим, Ярославом Мудрим і королем Данилом, а відома помста деревлянам потрактована в газеті як «острий», але справедливий вчинок. Історичні матеріали ознайомлювали з іншими видатними українками минувшини — королевою Франції Анною Ярославною, «султаншою Туреччини» Роксоланою, українками на престолах Польщі, Німеччини, Угорщини, Візантії, Норвегії, Литви: «Подружжя дітей в. кн. Ярослава Мудрого вязали тоді з Україною цілу майже Європу від Візантії до Англії – до тої міри, що в. кн. Ярослав Мудрий міг з повним правом зватися тестем тодішньої Європи» [45, с. 2]. Згадуються також українки, що були улюбленими жінками султанів Османа II (1618—1622) і Мустафи II (1695—1703). Окрема розвідка присвячена дружині гетьмана Івана Скоропадського Насті, яка вийшла з одної з найбільш освічених родин і була посередницею між українською старшиною та російським царем Петром I: «Гетьманова Настя зуміла виявити належний ум і такт і допомогти своєму чоловікови удержати

“московську нестримну силу” від остаточного удару і то більш як на пів століття» [17]. Адвокатом жіноцтва став Євген Маланюк, опублікувавши в «Новій Хаті» статтю «Жіноча мужність» у відповідь на статтю Софії Парфанович «Жіноча ніжність». Автор зачепив глибші міфологічні пласти: в більшості народів війна персоналізована в чоловічих постатях (Марс, Арес), натомість староукраїнська поезія втілює війну в образі Діви Обиди [23, с. 2]. У цьому контексті поет згадав про бойовий дух княгині Ольги, Насті Скоропадської, козачок, які говорили українською, коли чоловіки перейшли «на мову ворога».

Серед історичних публікацій – статті й замітки про непересічних жінок з інших країн, місцеві традиції, зокрема про ідеал жінки у китайців, унікальний регіон в Індії, де жінки мали більше від чоловіків прав – самі сваталися до обранця, а при розлученні забирали майно чоловіка, про перший всеіндійський конгрес жінок, подолання впливу 500-літнього панування турків у Болгарії через запровадження освіти для дівчат, перших жінок-суддів у Чехословаччині, Польщі, Франції, США, Туреччині. Розповідаючи про подвиг Йошіко Кавашіми – доньки маньчжурського князя і японки, що, переодягнена чоловіком, працювала в японській контррозвідці на території Китаю й вивезла таємно жінку маньчжурського короля Фу-ї, редакція «Нової Зорі» застерігала від поширеної аналогії між героїнею Сходу та Жанною д'Арк. Не менше вражав героїзм 22-річної ефіопської княжни Абедед: для боротьби з італійською армією вона створила окремий жіночий військовий відділ. Французькі християнські традиції висвітлювала замітка про щорічне Свято Святих Марій у Провансі. Своєрідний перформанс влаштувала у французькому парламенті жінка, прикувавши себе до крісла з вимогою розглянути закон про виборчі права жінок. Коли ланцюг розпиляли, з'ясувалося, що ключ лежав у конверті, адресованому президенту сенату з аналогічним проханням, бо «розірвання ланцюгів буде наче символом звільнення жінок з політичної неволі» [36]. Послідовність подій символічна. Доволі резонансною була й публікація про діяльність міжнародної організації «Цви Мигдаль», яка викрадала дівчат і переправляла їх до Південної Америки.

Редакція «Нової Зорі» ознайомлювала з акціями католицьких жіночих організацій в Австрії, висвітлювала становище жіноцтва у Німеччині. Йшлося про протести проти спроб уряду

націонал-соціалістів вирішити проблему безробіття, повернувши жінок у межі дому, адже під час Першої світової війни вони часто виконували чоловічу роботу: «Та в містах уже та воєнна мода лишилася. Багато всяких посад позаймали жінки й дівчата, вдоволені з того, що не залежні ні від кого і самі себе можуть удержувати» [15].

Натомість у Радянському Союзі жінок змушували працювати на найважчих ділянках народного господарства, керуючись гаслами Леніна про «звільнення» їх від хатніх і родинних обов'язків. Насправді ж «большевики хочуть за всяку ціну знищити нинішній суспільний лад, котрий спирається на родині» [13]. І якщо «московки» неохоче займалися домашнім господарством і дітьми, то в Україні жінка, будучи зайнятою на виробництві, несла подвійний тягар. Жахливими були й наслідки свободи розлучень: чоловік міг одружитися безліч разів, залишивши всі турботи з виховання дітей на матір-одиначку. Французький гірник був шокований після відвідин СРСР тим, що жінки працюють у важкій промисловості та на будовах, адже це суперечить засадам гуманного соціалізму: «В совітській дійсності... всі дороги стоять перед нею отверті, кожне звання є для неї доступне, але не вільно їй любити своєї дитини, дбати про лютого чоловіка, бо ту можливість їй відібрано» [42, с. 82]. Ще одна причина забрати дитину з родини — виховати з неї безвірника, а чи не найстрашнішим наслідком руйнування родини в СРСР була велика кількість безпритульних дітей.

Жіноче питання стало настільки болючим, що в деяких країнах виникли організації на кшталт «Союзу для оборони мужеських прав». Такі факти свідчили про потребу обережності «в підході до сеї справи, бо вона надзвичайно дразлива для обидвох сторін і криє в собі різні небезпеки – аж до зруйнування родини і культури включно» [28, с. 1]. Аргументом для висновку про пріоритетність родини для жінки було те, що вона біологічно тісніше зв'язана з дитиною, більш терпляча і жертвна, ніж чоловік. Інтелект жінки («інтелігенція»), на думку О. Назарука, не нижчий, але інший: звернений на конкретні речі й постаті, а не на абстрактні поняття. Така теза не нова і часто була підставою для тверджень про наукову неспроможність жіноцтва. Своєрідним спростуванням стала стаття у «Неділі» про вчену-хіміка, яка винайшла новий вид асфальту. Цей факт розглянуто в ширшій ретроспективі: численні вдосконалення для покращення

побуту, які упродовж століть винаходили жінки, залишилися не запатентовані, а коли згодом мужчина «почав будувати ступінь культури за ступенем, увійшов почерез велитенські винаходи нашого віку в силу та став розбудовувати техніку – тоді те все, що жінка винайшла й зробила... в користь правильної домашньої господарки пропало, те, що вона для культури мрячних епох людства побудувала, забулося» [22, с. 8]. Контroversійні роздуми щодо інтелекту жінок ставали і контраргументом, як-от у статті «Жінка-Мати»: «Творець не дав жінкам снаги бути найпершими в науці, техніці та мистецтві» [14], вони не збудували величних храмів, не створили інших чудес світу, але на їхніх руках зростає найдосконаліший твір – чесна людина. Як доказ згадано княгиню Ольгу – християнку, що виховала внука князя Володимира. Однак факт, що Ольга прийняла християнство «в часі кромішньої тьми поганства», свідчить про неї перш за все як про самодостатню особистість, адже Христос вважав прагнення Марії збагнути вищі істини «кращою часткою» супроти клопотів Марти на кухні.

І світський емансипаційний рух, і Церква через Католицьку Акцію залучали жінок до розбудови суспільного життя. Бо віра – це не тільки молитва в родинному колі, а й прилюдне визнання своїх християнських переконань. І хоча завдання жіночого руху «окреслила міська жінка, яку умови життя штовхнули на шлях самостійної заріркової праці» [46], в Україні він мав бути адаптований і до потреб села.

Усі пов'язані з емансипацією актуальні питання увиразнилися під час Жіночого конгресу 23–27 червня 1934 р. у Станіславові. Напис над сценою «1884–1934» засвідчував спадкоємність традицій, нагадуючи про 50-ліття заснованого Н. Кобринською «Товариства руських женщин». На відкритті було чисельно присутнє духовенство на чолі з єпископом Григорієм Хомишиним, бо «без сего Гостя в сім місті зізд жінок не мігби мати і не мавби того значіння, котре має і буде мати» [26, с. 2]. Натомість у деяких часописах друкувалися доволі критичні чи й іронічні коментарі з приводу цього знакового заходу. Іноді таке ставлення було мотивоване ідеологічно, як-от у соціалістичному «Жіночому Голосі», що засвідчують назви публікацій: «Потребуємо свого божка», «Всеукраїнський Конгрес, чи це лише парада жінок?». «Нова Зоря», що виходила під опікою єпископа Г. Хомишина, а її редактор О. Назарук був серед акредитованих на акції журналістів, містила тематично

й жанрово багатий матеріал. Вміщена в кількох числах стаття «Жіночий Конгрес» (ч. 47—49) містила хроніку акції та основні тези виступів делегаток. У ній відчутна особиста симпатія журналіста до дійства: він відзначив ретельну організацію, дисципліну, залучення делегаток з-поза теренів Галичини – Волині, Буковини та навіть з Америки й Канади, лаконічність і змістовність виступів, строгий, хоч і стильний одяг делегаток як прояв уваги до духовенства. Характеристичним є опис виступу голови «Союзу Українок» М. Рудницької та його сприйняття залого: «Ясна бльондинка в чорній сукні з білою кризкою на шиї. Варт було бачити, як одушевлено слухали її реферату наші дівчата і жінки. З огнем в очах, з котрих бухає запал і віра. Думаю, що кождий, хто вдивився в те... мусить прийти до переконання, що в жіноцтві криється велика сила» [26, с. 2]. Ішлося не тільки про силу емоційного впливу, а й про такі концептуальні речі, як правдивість змісту, відповідне групування фактів і логічність висновків, такт «у вислові навіть дуже дразливих справ». Увага до артикульованих делегатками ідей не позбавляла статтю безпосередності сприйняття: у контексті розповіді про виступ пані Романчич із Канади О. Назарук зауважував, що не записав докладно зміст промови, бо заслухався з цікавістю: хоч доповідачка народилася в Канаді, але говорила без помилок і акценту й була дуже схвильована, бо вперше побачила рідну землю батьків.

Хроніку подій під час акції висвітлювала також стаття «Перші два дні Жіночого Конгресу в Станиславові» [32] у «Правді»: в ній згадуються цікаві подробиці, як-от факт, що польська влада скасувала обіцяний пільговий потяг для учасниць через вислів у програмі про тимчасово окуповану українську територію, що на сцені в залі «Сокола» були президія та представники української, польської та зарубіжної преси (понад 20 осіб), у ложі – духовенство, що більшість делегаток – це молоді жінки, а до складу почесної президії увійшла засновниця першого сільського осередку «Союзу Українок» Анна Грималюк. Редакція подала перелік українських політичних і культурних товариств, які надіслали привітання учасницям конгресу, хроніку другого дня акції п. н. «День української селянки» зі Службою Божою, концертом, жіночим віче, спортивними виступами. Творчий доробок жінок-письменниць представляла книжкова виставка, організована Наталією Дорошенко, серед експонатів – портрети

та книги авторок із Галичини, Буковини, США, Канади, особливу увагу звернено на постать Наталі Кобринської. Статтю про виставку вмістила «Нова Зоря», а також статтю С. Г. «Українська жіноча преса в Галичині» [38], в якій подано історію часописів від «Лади», що побачила світ 1853 р., до «Мети», «Нової Мети», «Жіночого Діла», «Жіночої Долі», «Нової Хати» та «Жінки». Окремим виданням вийшла одноднівка «Український Жіночий Конгрес» із програмою заходу, статтями про піонерок українського жіночого руху та тогочасні досягнення на ниві емансипації, відгуками про акцію митрополита Андрея Шептицького, відомих політичних і культурних діячів, художніми творами, рекламою жіночої преси, ілюстрована дружніми шаржами на лідерок руху авторства Едварда Козака (Еко).

На потенційні конфлікти конгресу звернув увагу напередодні президент Генерального інституту Католицької Акції о. М. Дзерович: «Справи ці доторкаються розв'язки проблеми нерозривності подружжя, регуляції уродин всіма приступними засобами новочасної цивілізації... що є не до прийняття...» [7, с. 7]. Питання, які анонсувала для розгляду на конгресі голова «Союзу Українок» Мілена Рудницька, не повністю висвітлюють комплекс запланованих до дискусії проблем, бо поза увагою опинились доповіді релігійної тематики, зокрема про Марійські товариства. Оглядаючи послідовність подій до та після конгресу, автор наголосив, що проти первісної редакції резолюцій виступило католицьке жіноцтво. Водночас місцеві осередки «Союзу Українок» у Галичині засвідчували феномен компромісу: їх очільниці втілювати в життя усі накази Головного віділу, але з дотриманням вимог християнської моралі [5, с. 12]. У статті «Після Українського Жіночого Конгресу» М. Дзерович, оглядаючи хід подій, розповідав про тривалі перемовини напередодні та пресову акцію, що суттєво вплинули на ідейне підґрунтя заходу. Первісний проєкт поставив під питання участь католицьких кіл у конгресі: «Коли щойно Пані Посол, Діловий Комітет й Головний Виділ С. У. спостерегли, що організуються сили народу глибоко віруючого проти тенденцій Конгресу, переведеного цілковито ліберально, уступили і згодилися на виголошення рефератів в християнсько-католицькому дусі» [8, с. 10]. Унаслідок ідеологічного примирення резолюції конгресу перекидають міст між християнською і ліберальною етикою, формують перспективи для подальшої співпраці. Однак у «Жінці»

ці непорозуміння потрактовані як спроба зовнішнього впливу о. Дзеровича задля розколу жіночого руху, що не знайшли підтримки серед делегаток (навіть жінок священників) [35].

Влітку 1935 р. у «Союзі Українок» знову виникла конфліктна ситуація, пов'язана з виборами до польського сейму. УНДО, послом від якої була й М. Рудницька з 1928 р., прийняло політику т. зв. нормалізації, щоб забезпечити українцям більше національних прав. Голова «Союзу Українок» була присутня на обговоренні в партії та «заявилася за прийняттям та одобренням звіту проводу з розмов із урядом» [33]. Коли ж її кандидатура була відхилена польською стороною, М. Рудницька виступила на шпальтах «Нового Часу» із заявою про те, що нове керівництво УНДО пішло всупереч власній партійній програмі, а на засіданні проводу «Союзу Українок» поставила на голосування питання про бойкот виборів: рішення було прийнято шістьма голосами проти чотирьох. Несподіване рішення викликало дезорієнтацію серед жіноцтва, тож, щоб «запобігти цим шкідливим наслідкам та уможливити вибір нашого парламентарного представництва», десять громадянок підписали відозву, що «закликала зорганізоване українське жіноцтво до участі у виборах» [43, с. 1]. Після виборів провід «Союзу Українок» засудив цей громадянський вчинок як зраду, і внаслідок конфлікту «найбільш заслужені» члени Союзу змушені були піти з керівництва львівської філії, що спричинило навіть судові позови. Є. Тишинська звернула увагу на концептуальну колізію: члени аполітичної громадської організації могли належати до різних політичних партій та мали підпорядковуватися їх рішенням, а позиція М. Рудницької порушила цей баланс. М. Дзерович потрактував ситуацію як наслідок світоглядного конфлікту: «Завдяки цим позірно політичним непорозумінням поміж членами “Союзу Українок” і головним ідеологом відсунулися, а радше були силою фактів усунені найбільше свідомі християнки-католички, що засідали в Головному Виділі» [9, с. 19]. Цю тему він розвинув у статті-відповіді на передовицю «Будьмо єдні» тижневика «Жінка» п. н. «Наше становище», звівши принцип керівництва М. Рудницької до формули: «Або я є головою Союзу, або Союзу зовсім не буде» [6, с. 14]. У відповідь редакція «Жінки» вмістила колективний відкритий лист «Проти метод дра Дзеровича». Його авторки заперечили тезу опонента, що діяльність проводу «Союзу Українок» є ворожою християнській

етиці, а причину конфлікту пояснили прагненням послуху: «А може найшлася би якась мудра жінка (але жінка!) з гуртка пана доктора і нам, грішним “матеріалісткам” і “лібералкам”, вияснила, чим то наша верхівка нам шкоду приносить і перед якою небезпекою мусять нас боронити пані католички? Чи ми, союзнички, не є католичками? Чи тільки Ви, Пане Доктор, і Ваші овечки мають на католицизм монополь?» [37]. Через рік, на загальних зборах товариства 1936 р., конфлікт було подолано й задекларовано прагнення координувати роботу з іншими національними організаціями: «На Зїзді прийшло до відпруження між Союзом Українок а католицькими жіночими організаціями. Промови обох їх представниць, п. Конрадової і п. Вошинської, визначалися великим тактом і поміркованістю, заява, зложена п. Конрадовою, була принята Зїздом дуже прихильно, а резолюція в справі відношення до релігії і Церкви, предложена резолюційною комісією, майже покривалася з тією заявою. Так отже провідниці католицьких жіночих організацій відмежувалися від др. Дзеровича і його метод» [41, с. 1]. Тож аргументація опонентів мала різновимірний характер. До слова, на шпальтах «Жінки» друкувався священник о. Осип Кладочний, що був тюремним капеланом у жіночих в'язницях, цитувався французький католицький письменник Жак Марітен, редакція розповідала і про українську стигматичку Настю Волошин – з'ясовувались сутність і природа понять «стигматизація» та «екстази».

Суто католицький напрям жіночого руху представляли Марійські товариства (дружини), засновані в Римі 1563 р., активність яких у Галичині зросла на початку ХХ ст. Вони поєднували у собі духовні цілі – вшанування Діви Марії із суспільними – апостольським служінням. Численні пресові публікації інформували про їх історію та діяльність, відзначали роль католицької преси і парафіяльних бібліотек, містили хроніку акцій. Координація відбувалася і в межах Галичини, і на міжнародному рівні. О. Іриней Назарко зауважував, що делегати міжнародного з'їзду керівників Марійських дружин в Інсбруці були здивовані розмахом руху в Галичині: 250 осередків налічували близько 21 тисячі членів та поширили понад 3 млн книг, і була висловлена пропозиція перейняти досвід українців створення «неканонічних» Марійських гуртків для шкільної молоді [25].

У «Новій Зорі», «Меті» та «Правді» в 1930-ті рр. функціонувала «Жіноча сторінка» («Сторінка української католицької жінки»). Редакція «Правди» мотивувала її появу тим, що поширенням часопису по селах займаються переважно жінки, й тому справедливо домагаються друкувати більше матеріалів для них. На логотипі сторінки зображено постать у вишиванці, що читає газету на тлі церкви. У публікаціях йшлося про потребу освіти, організаційного об'єднання, захисту та збереження духовних скарбів, організацію дитячих садків, згубний вплив нікотину й алкоголю на здоров'я, ведення городництва й садівництва. Низка історичних матеріалів охоплювала події часів Київської Русі, Козаччини, розвитку української греко-католицької Церкви за океаном. Публікації сторінки актуалізували теми виховання дітей та молоді, принципів подружнього життя, містили медичні та юридичні поради, заохочували селянок підтримувати українські кооперативні крамниці і не нести «свій тяжко здобутий гріш у чужі руки, котрі завдають нам смертельних ударів» [16]. Редакція турбувалася долею дівчат-служниць, якими опікувалося «Католицьке Товариство працюючих по домах українських дівчат ім. св. Йосифа», радила залишати місцевому священнику відомості про те, в якій родині працює, бо «може захоріти і вмерти в якійсь жидівській хаті, і навіть ніхто про це не буде знати» [30]. Товариство організувало курси вишколу служниць, адже сільський і міський побут суттєво відрізнялися, надавало тимчасовий притулок тим, що втратили роботу. У межах жіночої сторінки «Правди» функціонувала «Католицька подружа порадня»: головне завдання жінки – створити хорошу родину, зберігати порядок у хаті, привчати до цього дітей і дбати, щоб чоловік був задоволений. На потенційну заувагу щодо браку часу редакція обіцяла вмістити поради про правильне планування дня: публікації цього типу рясніли імперативними формами («жінка повинна», «жінка мусить»). Матеріали подібної тематики п. н. «Шануймо час!» містила і «Мета», однак аргументація тут була інша. «Сторінку українського жіноцтва» у «Меті» редагувала Є. Тишинська від жіночої пресової секції Генерального інституту Католицької Акції. У публікаціях рубрики – статті про ідеологію та завдання католицького жіночого руху в суспільстві, «післанництво» сучасної жінки і її роль у сім'ї, проблеми сільського жіноцтва. Часто дискутоване в контексті економічної кризи питання

фінансової незалежності від чоловіка порушила Ярослава Ісаїв у статті «Пережитки фемінізму» [19]: матеріальна незалежність, на її думку, не є основою духовного розвитку і не варто будувати на ній самооцінку. В межах рубрики друкувалися науково-пізнавальні статті з галузі літератури, етнографії, педагогіки, кіно авторства О. Дучимінської, Я. Мандюкової, К. Матейко, А. Струтинської, розраховані радше на інтелігентську аудиторію. Аналіз публікацій «Правди» увиразнив певну невідповідність. Якщо автори проаналізованих теоретичних статей наголошували на духовній складовій жіночої індивідуальності, запорукою яких є рівність перед ідеєю спасіння, то практичні поради спонукали жінок визнати пріоритетною родинну сферу, зокрема виховання дітей, бути терплячою і виrozumілою до хиб чоловіка. Тож заклики до читачок передплачувати пресу, щоб орієнтуватися у світових і місцевих подіях, сприймаються на цьому тлі дещо декларативно, іноді навіть іронічно – мовляв, краще обговорювати політику, аніж сусідок.

Висновки: Корпус публікацій про жіноче питання в українській католицькій пресі засвідчує різновекторність поглядів, відкритість до дискусії, наявність індивідуального бачення, а також теоретичний та практичний виміри, що не завжди синхронізувалися. Греко-католицька Церква в Галичині міжвоєнної доби прагнула бути духовним якорем для жінок різних суспільних прошарків. Полеміка ж із виданнями інших ідеологічних таборів увиразнювала актуальні питання та сприяла пошуку компромісних рішень.

Література

1. † [Бучко] І., еп. Жіночий рух у світлі папської енцикліки про «Християнське подружжя» «Casti connubii» з 1930 р. *Католицька Акція*. 1935. Ч. 2. С. 1—8.
2. Волянський О. Християнський і антихристиянський світогляд, а природна нерівність і залежність жіночого пола. *Католицький Вхід*. 1905. Ч. 3. С. 246—252.
3. Галущинський Т. Найвисші призвання жінки в суспільности. *Нова Зоря*. 1934. Ч. 46. С. 4.
4. Делевський Ю. Жінка в доарійській добі. *Нова Зоря*. 1932. Ч. 38. С. 3.
5. Дзерович М. З перспективи одного року (Декілька рефлексій в жіночій справі). *Католицька Акція*. 1935. Ч. 3. Жовт. С. 11—14.
6. Дзерович М. Наше становище (На маргінесі подій в Головному Виділі «Союзу Українок»). *Католицька Акція*. 1936. Ч. 1. Січ./Берез. С. 12—15.

7. Дзерович М. Перед жіночим Конгресом. *Католицька Акція*. 1934. Ч. 1. Черв. С. 6—8.
8. Дзерович М. Після Українського Жіночого Конгресу. *Католицька Акція*. 1935. Ч. 1. Січ. С. 9—12.
9. Дзерович М. Чистка (Рефлексії у зв'язку з останніми подіями в Централі «Союзу Українок»). *Католицька Акція*. 1935. Ч. 4. Груд. С. 19—21.
10. Доля народу в руках жінки. *Правда*. 1935. Ч. 14. 7 квіт. С. 7.
11. Дядюк М. Змагання за представницьку рівність: політична діяльність жінок у міжвоєнній Галичині. *Українські жінки у горнилі модернізації / під заг. ред. О. Кісь*. Харків, 2017. С. 176—203.
12. Жінка в Католицькій Акті. *Нова Зоря*. 1933. Ч. 17. С. 6.
13. Жінка в Світській Україні. *Правда*. 1934. Ч. 39. С. 7.
14. Жінка-Мати. *Правда*. 1935. Ч. 16. С. 7.
15. Жіноча молодь Німеччини. Новий ідеал жінки та як до нього ставляться німецькі католицькі дівчата. *Правда*. 1934. Ч. 29. С. 8.
16. Загородна Д. До кращої долі! Під увагу жінкам селянкам. *Правда*. 1936. Ч. 50. 13 груд. С. 5.
17. [Заїкин В.]. Визначні українські жінки. Гетьманова Настя Скоропадська (З приводу 200-ліття її смерті). *Нова Зоря*. 1934. Ч. 95. С. 7. Підп.: В. З.
18. І. К. Св. велика княгиня Ольга. Найвизначніша жінка в історії України. *Нова Зоря*. 1934. Ч. 46. С. 9—10.
19. Ісаїв Я. Пережитки фемінізму. *Мета*. 1937. Ч. 8. С. 7.
20. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі (друга половина XIX — початок XX ст.). Львів: Інститут народознавства НАН України, 2012. 287 с.
21. Левчук І. Промотерки змін: діяльність жіночих організацій у Польщі міжвоєнного періоду. Рівне: Волинські обереги, 2018. 248 с.
22. Любінська С. Що винайшли жінки? Кілька стрічок для тих, хто про жінку думає інакше, як про мужчин. *Неділя*. 1931. Ч. 1. 6 січ. С. 8—9.
23. Маланюк Е. Жіноча мужність. *Нова Хата*. 1931. Ч. 12. С. 2—4.
24. – н-в. Жінка й майбутнє духове обличчя народу. *Правда*. 1934. Ч. 26. 1 лип. С. 2—3.
25. Назарко І. Міжнародний зїзд провідників Марійських дружин в Інсбруці. *Католицька Акція*. 1937. Ч. 1/3. С. 58—59.
26. [Назарук О.]. Жіночий Конгрес. *Нова Зоря*. 1934. Ч. 47. С. 1—2.
27. Назарук О. Жіночий рух. Що його викликало. *Нова Зоря*. 1934. Ч. 22. 25 берез. С. 1—2. Підп.: А.Ч.
28. [Назарук О.]. Значіння жінки. З приводу недалекого жіночого конгресу. *Нова Зоря*. 1934. Ч. 21. 22 берез. С. 1—2. Підп.: А.Ч.
29. о. К. Марія чи Марта? Яке повинне бути українське жіноцтво. *Правда*. 1937. Ч. 5. С. 7.
30. о. К. Подаймо руку нашій жіночій молоді. *Правда*. 1935. Ч. 11. 17 берез. С. 7.

31. Олійник Н. Жіноча преса в Україні: минуле та сучасність, 2002. URL: <http://www.ji.lviv.ua/n27texts/oliynuk.htm>.
32. Очевидець. Перші два дні Жіночого Конгресу в Станиславові. *Правда*. 1934. Ч. 26. 1 лип. С. 2.
33. Пані Мілені Рудницькій у відповідь. *Діло*. 1935. Ч. 307. 16 листоп. С. 4.
34. Передирій В. Українські періодичні видання для жінок в Галичині (1853—1939 рр.): анот. кат. Львів: Науково-видавниче підприємство «Мета», 1996. 192 с.
35. Підсумки загального зїзду. *Жінка*. 1935. Ч. 7. 1 квіт. С. 1.
36. Прикована ланцюгом жінка демонструє у французькім сенаті. *Нова Зоря*. 1932. Ч. 13. 21 лют. С. 3.
37. Проти метод дра Дзеровича. Відкритий лист. *Жінка*. 1936. Ч. 6. 15 берез. С. 6.
38. С. Г. Українська жіноча преса в Галичині. *Нова Зоря*. 1934. Ч. 46. С.10; Ч. 47. С. 5—6.
39. Святе Письмо Старого та Нового Завіту. Новий Завіт. Послання Апостола Павла до Ефесян. 5. 28. Рим, 1991. 1070+352 с.
40. Скрутень Й. Жіноче питання. *Поступ*. 1921. Ч. 1. 15 січ. С. 14—16.
41. Спільний фронт жіноцтва. *Жінка*. 1936. Ч. 7/8. Квіт. С. 1—2.
42. Тишинська Е. Жінка в радянській державі. *Католицька Акція*. 1937. Ч. 4. С. 81—82.
43. Тишинська Е. Чи справді зрада і зломання жіночої солідарности? Під осуд нашого громадянства. *Діло*. 1935. Ч. 338. С. 1—2.
44. Тишинська Е. Що жіноцтво завдячує християнству. *Католицька Акція*. 1938. Ч. 3/4. Лип./Груд. С. 76—80.
45. Українки на престолах Європи. *Нова Зоря*. 1934. Ч. 46. 24 черв. С. 2—3.
46. Український жіночий рух. *Правда*. 1934. Ч. 18. 6 трав. С. 8.
47. Черчович І. Подружні зради в галицьких сім'ях кінця XIX – початку XX століття. URL: <https://www.istpravda.com.ua/articles/2015/12/18/148817/>.

References

1. † [Buchko] I., ep. (1935). *Zhinochy rukh u svitli papskoi entsykyliky pro khrystianske podruzhe «Casti connubii» z 1930 r.* [The women's movement in the light of the papal encyclical on christian marriage «Casti connubii»1930], *Katolytska Aktsiia*, (2), 1—8 (in Ukr.).
2. Volianskyi, O. (1905). *Khrystyianskyi i antykhrystyianskyi svitohliad, a pryrodna nerivnist i zavysymist zhinochoho pola* [Christian and anti-Christian worldview and natural inequality and dependence of the female sex], *Katolytskyi Vskhid*, (3), 246—252 (in Ukr.).
3. Halushchynskyi, T. (1934). *Naivysshi pryzvannia zhinky v suspilnosti* [The highest woman's calling in society], *Nova Zoria*, (46), 4 (in Ukr.).

4. Delevskiy, Yu. (1932). Zhinka v doariiskii dobi [A woman in the pre-Aryan era], *Nova Zoria*, (38), 3 (in Ukr.).
5. Dzerovych, M. (1935). Z perspektyvy odnogo roku (Dekilka refleksiiv v zhinochii spravi) [From the one year perspective (Several reflections on women's movement)], *Katolytska Aktsiia*, (3), 11—14 (in Ukr.).
6. Dzerovych, M. (1936). Nashe stanovyshe (Na marginesi podii v Holovnomu Vydili «Soiuzu Ukrainok») [Our position (On the sidelines of the events in the Main Branch of the «Union of Ukrainian Women»)], *Katolytska Aktsiia*, (1), 12—15 (in Ukr.).
7. Dzerovych, M. (1934). Pered zhinochym Kongresom [Before the Women's Congress], *Katolytska Aktsiia*, (1), 6—8 (in Ukr.).
8. Dzerovych, M. (1935). Pislia Ukrainskoho Zhinochoho Kongresu [After the Ukrainian Women's Congress], *Katolytska Aktsiia*, (1), 9—12 (in Ukr.).
9. Dzerovych, M. (1935). Chystka (Refleksiiv u zviazku z ostannymy podiiamy v Tsentrali «Soiuzu Ukrainok») [Purge (Reflections on the latest events in the «Union of Ukrainian Women» Central)], *Katolytska Aktsiia*, (4), 19—21 (in Ukr.).
10. (1935). Dolia narodu v rukakh zhinky [The fate of the nation is in the hands of a woman], *Pravda*, (14), 7 (in Ukr.).
11. Diadiuk, M. (2017). Zmahannia za predstavnytsku rivnist: politychna diialnist zhinek u mizhvoienii Halychyni [Competition for representative equality: political activity of women in interwar Galicia], *Ukrainski zhinky u hornyli modernizatsii / pid zah. red. O. Kis, Kharkiv*, 176—203 (in Ukr.).
12. (1933). Zhinka v Katolytskii Aktsii [A woman in the Catholic Action], *Nova Zoria*, (17), 6 (in Ukr.).
13. (1934). Zhinka v Sovitskii Ukraini [A woman in Soviet Ukraine], *Pravda*, (39), 7 (in Ukr.).
14. (1935). Zhinka-Maty [Woman-Mother], *Pravda*, (16), 7 (in Ukr.).
15. (1934). Zhinocha molod Nimechchyny. Novyi ideal zhinky ta yak do noho stavliatsia nimetski katolytski divchata [Female youth of Germany. The new ideal of woman and how German Catholic girls relate to it], *Pravda*, (29), 8 (in Ukr.).
16. Zahorodna, D. (1936). Do krashchoi doli! Pid uvahu zhinkam seliankam [To a better fate! For the attention of peasant women], *Pravda*, (50), 5 (in Ukr.).
17. [Zaikyn, V.]. (1934). Vyznachni ukrainski zhinky. Hetmanova Nastia Skoropadska (Z pryvodu 200-littia yii smerty) [Prominent Ukrainian women. Hetman's wife Nastya Skoropadska (On the occasion 200th anniversary of her death)], *Nova Zoria*, (95), 7, pidp.: V. Z. (in Ukr.).
18. I. K. (1934). Sv. velyka Kniahynia Olha. Naivyznachnisha zhinka v istorii Ukrainy [St. Grand Kniahynia Olga. The most prominent woman in the Ukrainian history], *Nova Zoria*, (46), 9—10 (in Ukr.).
19. Isaiv, Ya. (1937). Perezhytky feminizmu [Remains of feminism], *Meta*, (8), 7 (in Ukr.).

20. Kis, O. (2012). Zhinka v tradytsiinii ukrainskii kulturi (druha polovyna XIX – pochatok XX st. [A woman in the traditional Ukrainian culture (second half of the 19th – beginning of the 20th century)], Lviv: Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy, 287 (in Ukr.).

21. Levchuk, I. (2018). Promouterky zmin: diialnist zhinochykh orhanizatsii u Polshchi mizhvoiennoho periodu [Promoters of changes: the activities of women's organizations in Poland in the interwar period / in the interwar Poland], Rivne: Volynski oberehy, 248 (in Ukr.).

22. Liubinska, S. (1931). Shcho vynaiashly zhinky? Kilka strichok dlia tykh, khoto pro zhinku dumaie inakshe, yak pro muzhchyn [What did women invent? A few lines for those who think differently about women and men], *Nedilia*, (1), 8—9 (in Ukr.).

23. Malaniuk, E. (1931). Zhinocha muzhnist [Female courage], *Nova Khata*, (12), 2—4 (in Ukr.).

24. - n-v. (1934). Zhinka i maibutnie dukhove oblychcha narodu [A woman and the future spiritual face of nation], *Pravda*, (26), 2—3 (in Ukr.).

25. Nazarko, I. (1937). Mizhnarodnii zizd providnykiv Mariiiskykh druzhyn v Innsbruti [International congress of Sodality of the Blessed Virgin Mary leaders in Innsbruck], *Katolytska Aktsiia*, (1/3), 58—59 (in Ukr.).

26. [Nazaruk, O.]. (1934). Zhinochyi Kongres [Women's Congress], *Nova Zoria*, (47), 1—2 (in Ukr.).

27. Nazaruk, O. (1934). Zhinochyi rukh. Shcho yoho vyklykalo [Women's movement. What did cause it?], *Nova Zoria*, (22), 1—2, pidp.: A.Ch.

28. [Nazaruk, O.]. (1934). Znachinnia zhinky. Z pryvodu nedalekoho zhinochoho kongresu [The meaning of a woman. Regarding the upcoming women's congress], *Nova Zoria*, (21), 1—2, pidp.: A. Ch. (in Ukr.).

29. o. K. (1937). Mariia chy Marta? Yake povynne buty ukrainske zhinotstvo [Mary or Martha? What Ukrainian womanhood should be], *Pravda*, (5), 7 (in Ukr.).

30. o. K. (1935). Podaimo ruku nashii zhinochii molodi [Let's lend a hand to our female youth], *Pravda*, (11), 7 (in Ukr.).

31. Oliinyk, N. (2002). Zhinocha presa v Ukraini: mynule ta suchasnist [Women's press in Ukraine: past and present]. Retrieved from <http://www.ji.lviv.ua/n27texts/oliinyk.htm> (in Ukr.).

32. Ochevydets. (1934). Pershi dva dni Zhinochoho Kongresu v Stanyslavovi [The first two days of the Women's Congress in Stanislaviv], *Pravda*, (26), 2 (in Ukr.).

33. (1935). Pani Milieni Rudnytskii u vidpovid [Ms. Milena Rudnytska in response], *Dilo*, (307), 4 (in Ukr.).

34. Peredyrii, V. (1996). Ukrainski periodychni vydannia dlia zhinek v Halychyni (1853—1939 rr.): anotovanyi kataloh [Ukrainian periodicals for women in Galicia (1853—1939): annotated catalog], Lviv: Naukovo-vydavnyche pidpriemstvo «Meta», 192 (in Ukr.).

35. (1935). Pidsumky zahalnoho zizdu [Results of the general congress], *Zhinka*, (7), 1 (in Ukr.).

36. (1932). Prykovana lantsiuhom zhinka demonstruie u frantsuzkim senati [A chained woman demonstrates in the French Senate], *Nova Zoria*, (13), 3 (in Ukr.).

37. (1936). Proty metod dra Dzerovycha. Vidkrytyi lyst [Against Dr. Dzerovich's methods. Open letter], *Zhinka*, (6), 6 (in Ukr.).

38. S. H. (1934). Ukrainiska zhinocha presa v Halychyni [Ukrainian women's press in Galicia], *Nova Zoria*, (46), 10; (47), 5—6 (in Ukr.).

39. Sviate Pysmo Staroho ta Novoho Zavitu. Novyi Zavit. Poslannia Apostola Pavla do Efesian. 5. 28. [The Holy Scriptures of the Old and New Testaments. New Testament. Epistle of the Apostle Paul to the Ephesians], Rym, 1991, 244 (1070+324) (in Ukr.).

40. Skruten, Y. (1921). Zhinoche pytannia [A woman's question], *Postup*, (1), 14—16 (in Ukr.).

41. (1936). Spilnyi front zhinotstva [United women's front], *Zhinka*, (7/8), 1—2 (in Ukr.).

42. Tyshynska, E. (1937). Zhinka v radianskii derzhavi [A woman in the Soviet state], *Katolytska Aktsiia*, (4), 81—82 (in Ukr.).

43. Tyshynska, E. (1935). Chy spravdi zrada i zlomannia zhinochoi solidarnosti? Pid osud nashoho hromadianstva [Is it really betrayal and breaking of women's solidarity? For the condemnation our citizenship], *Dilo*, (338), 1—2 (in Ukr.).

44. Tyshynska, E. (1938). Shcho zhinotstvo zavdiachuie khrystiianstvu [What femininity owes to Christianity], *Katolytska Aktsiia*, (3/4), 76—80 (in Ukr.).

45. Ukrainky na prestolakh Evropy [Ukrainian women on the thrones of Europe], *Nova Zoria*, 1934, (46), 2—3 (in Ukr.).

46. (1934). Ukrainyskyi zhinochyi rukh [Ukrainian women's movement], *Pravda*, (18), 8 (in Ukr.).

47. Cherchovych, I. Podruznyi zrada v halytskykh simiakh kintsia XIX – pochatku XX stolittia [Adulteries in Galician families of the late 19th and early 20th centuries]. Retrieved from <https://www.istpravda.com.ua/articles/2015/12/18/148817/> (in Ukr.).

Mariana Komarytsia

Doctor of Philology, Senior Research Fellow
Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv
(Lviv, Ukraine)

WOMEN'S PAGE OF THE UKRAINIAN CATHOLIC PERIODICAL

The concept of a woman is considered in different dimensions: historical retrospect, social, religious and organizational. Theoretical reasoning behind this concept in the context of the Christian paradigm was presented by O. Volyanskyi, O. Nazaruk, Y. Skruten, E. Tyshynska, and others. The chronological framework of the publications covers

the pre-Aryan period, Kyivan Rus' and Cossack times, 20th century, highlighting such iconic figures of our past as Knyahynia Olga, Sultan's wife Roksolana, etc. Heroic efforts in the fight for the freedom of women abroad – Bulgaria, Ethiopia, France, Japan, and India – are highlighted through the prism of informative articles.

The Women's Congress in June 1934 in Stanislav (now Ivano-Frankivsk), dedicated to the 50th anniversary of the founding of the «Ruthenian Women's Society», showed close cooperation of the women from Galicia, Bukovyna, Transcarpathia, Volyn and emigration. The Action underlined the ideological differences in the women's movement: the discussion was mainly between the magazines «Katolytska Aktsia» and «Zhinka». Publications about the genesis, tasks and perspectives of the women's movement development were published within thematic pages and out of the rubric.

Keywords: woman's issue, Catholic Action, Galician interwar press.

Надія Кулеша

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9761-2713>
кандидат філологічних наук, старший науковий співробітник
Львівська національна наукова бібліотека України
імені В. Стефаника
(Львів, Україна)
Nadija_Kulesha@ukr.net

УДК 070(=161.2)(430-25)"1921/1922":[016:070(=161.2)]

БІБЛІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ПРЕСИ В ЧАСОПИСІ «УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО» (БЕРЛІН, 1921–1922 рр.)

DOI: <https://doi.org/10.37222/2786-7552-2022-1-9>

Проведено якісний та кількісний контент-аналіз часопису «Українське Слово» (Берлін, 1921–1922) при дослідженні питань бібліографії української преси. Виокремлено інформацію про тогочасні пресові видання. З'ясовано моделі подання матеріалів про пресу на основі структурних особливостей контенту часопису. Проаналізовано і охарактеризовано інформацію про згадану пресу у досліджуваному текстовому контенті. Систематизовано матеріали про пресодруки за цільовим, читацьким призначенням, мовною, національною, партійною чи груповою приналежністю. Виявлено не відому раніше